

Molnár János
**A gazdasági rendőrség megalakulásának
körülményei***

AGAZDASÁGI RENDŐRSÉGET a háború után fennálló rendkívül zavaros gazdasági élet és közellátás megrendezésére alakították meg 1945 kora őszén. Noha a maga korában nagyon is jelentős szereplője volt a közéletnek, mára már egy félig-meddig elfelejtett szervezetnek tekinthető. A gazdasági rendőrség a koalíciós évek politikai tisztogatásai folyamán többé-kevésbé a háttérben maradt, ellentétben a korszak más speciális hatáskörű belügyi és katonai szervezeteivel. Ezzel is magyarázható, hogy az 1945 utáni évek kutatásánál az eddig domináló politikatörténeti szemlélet miatt a gazdasági rendőrség elkerülte a kutatók figyelmét, és mindeddig nem született történetének feldolgozására törekvő tanulmány. A szervezet történészek általi mellőzésének oka az is, hogy tevékenységének kutatása nehézségekbe ütközik. Eddig ugyanis nem bukkant fel egybefüggő irattömeg a témával kapcsolatban, és talán nem is fog. A gazdasági rendőrségre vonatkozó, töredékesen fennmaradt anyagok találhatóak a Politikatörténeti Intézet Levéltárában, a Történeti Hivatalban, az Országos Levéltárban és a Fővárosi Levéltárban. Jelen tanulmányban az ezekben az intézményekben fellelt dokumentumok és a korabeli sajtó alapján folytatott kutatás egy részét, a gazdasági rendőrség létrejöttének vizsgálataival kapcsolatban eddig elért eredményeket szeretném közzétenni.

Előzmények

A második világháború továbbvonulásával a romokban heverő ország újjáépítésére volt szükség. A front átvonulása, a német és szovjet hadak pusztításai után gyakorlatilag a semmiből kellett az állami intézményrendszert megteremteni. A győztes hatalmak egy új, a Horthy-rendszerrel

---

* A Szerző tanulmányával a 2003-ban Veszprémben megrendezett OTDK 1945 utáni Magyar Történelem Szekciójában második helyezést ért el. Témavezetője Dr. Varga Zsuzsanna volt. A Szerző kutatásai során többször kapott az ELTE BTK Hallgatói Önkormányzatától ösztöndíjat.

gyökeresen szakító állam létrehozását kívánták. A nagy átalakulás folyamatán belül újra meg kellett teremteni az előző érában teljesen kompromittálódott karhatalmi szervezetek utódait is. A megszállók kevés kivétellel egyhangúlag fasisztának bélyegezték a korábbi, hivatásos katonai, csendőr- és rendőrtiszti állományt. Csak az ellenállási mozgalomban való részvétel, igazolt baloldali kapcsolat, a nyilas uralom alatti bebörtönzés jelenthetett a régi gárdából származóknak előnyt az új erőszakos szervezetek létrehozásánál. A valóban nem kompromittált többséget a fasiszta vád alól csak az ügyben illetékes igazolóbizottságok tisztázhatták, de ez sem mosta le a bélyeget róluk.

1945-től az uralkodó eszmékben alapvető fordulat ment végre. A következő évek során az előző évtizedek befolyásos társadalmi osztályai fokozatosan háttérbe szorultak, és helyükre a baloldali érzelműek csoportjai kerültek. Az újonnan szerveződött államapparátuson belül a Belügyminisztérium volt az egyik olyan hely, amelyen belül a legkorábban és legmarkánsabban történt az ideológiai váltás. Az MKP vezetése – szovjet támogatással – elérte, hogy más pártoknak már a kezdetektől fogva ne legyen beleszólása a Belügyminisztérium irányításába. Ennek a folyamatnak a részeként illegalitásban élt kommunisták, baloldali szimpatizáns értelmiségiek, munkaszolgálatból visszakérült zsidó származásúak sora kapott – a nagy káderhiány miatt sokszor minden átmenet nélkül – magas beosztású pozíciókat a különböző belügyi szerveknél. A háború utáni korszakban az MKP-tagság volt az egyik legjobb ajánlólevél egy jó álláshoz. Ilyenkor az se számított érdemben, hogy a felmutatott párttagság néha csak egy-két napos múltra tekintett vissza.

A harcok elvonulása után az egész országban azonnal elkezdődött az irányítás spontán újjászervezése, esetenként önjelölt vezetőkkel, addig sosem látott „ellenállókkal” az élen. A rendfenntartáshoz szükséges első rendőri egységeket is a különféle nemzeti bizottságok mellett vitatható legitimitással feltűnt vörös karszalagos férfiak alkották. A tiszavirág életű szedett-vedett helyi csoportok mellett azonnal megindult a „demokratikus” rendőrség központi megszervezése is. 1945. január 18-án, Pest szovjet bevételének napján minden késedelem nélkül kijelölték a Magyar Kommunista Párton belül a főváros új rendőrségének irányítóit. A párt által ajánlott és a Budapesti Nemzeti Tanács által frissen legitimált vezetők: Súlyom László főkapitány és helyettese, Kádár János még aznap hozzálátott a szervezéshez.

Az 1945-ös év során a közrend fenntartásához nélkülözhetetlen államrendőrség létrejöttén túl négy, a következő években fontos szerepet játszó, egymással rivalizáló karhatalmi hatóság alakult meg, igen széles jogkörökkel és befolyással. A Katpol kivételével ezek formálisan az új államrendőrség keretein belül működtek, de gyakorlatban kiemelt jogkörökkel közvetlenül a belügyminisztérium felügyelete, és így az MKP legszűkebb vezetésének a befolyása alá kerültek.

1945. január 18-án, azon a napon, amikor az új demokratikus rendőrség létrehozásáról döntöttek, kapott megbízást az MKP Politikai Bizottságától Péter Gábor a politikai rendőrség megszervezésére, amely hivatalosan a budapesti főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya néven 1945. február 2-án alakult meg. Debrecenben az Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyminisztere, Erdei Ferenc ezzel hozzátéve egy időben bízta meg egy politikai rendőrség létrehozásával Tömpe Andrászt. Ez a kettősség, miután Budapest és Debrecen között helyreállt az összeköttetés, és a fővárosban megjelent Tömpe az embereivel, már az első naptól bonyodalmat szült. A két azonos feladattal megbízott csapat konfrontálódásából kialakult zavarokat végül úgy oldották meg, hogy a hatásköröket területileg Nagy-Budapestre és vidékre osztották ketté, és a Tömpe-féle szervezet 1945 májusától a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályaként folytatta tovább pályafutását.¹

Ugyanúgy tapasztalhatóak voltak a kezdeti nehézségek a harmadiknak létrejött nagyhatalmú szervezet, a Katona Politikai Osztály (Katpol) megszervezésénél is. Először a pesti harcok idején alakult meg katonai elhárítással foglalkozó szervezet, de két hét után megszűnt, majd dr. Vészy István százados szervezte meg Vörös János honvédelmi miniszter megbízásából a katonai elhárítást a Honvédelmi Minisztérium 40. osztálya néven. Dr. Vészyről hamarosan kiderült, hogy nincs doktorátusa, sem századosi rangja, viszont kilencszeresen büntetett előéletű csaló volt. Így végül Pálffy György volt vezérkari százados szervezése alatt jött létre 1945 márciusában a Katona Politikai Osztály.²

A különlegesen széles hatáskörű karhatalmi szervek közül a gazdasági rendőrség – hivatalos nevén a Budapesti Főkapitányság Gazdasági Rendészeti Osztálya – a többinél néhány hónappal később, 1945 szeptemberében jött létre. Megalakulásának körülményei a rendelkezésre álló dokumentumok alapján az alábbiak szerint rekonstruálhatóak.

---

1 PALASIK, 2000. 35.

2 OKVÁTH, 2000. 58.

A háborút követő évek gazdasági helyzetét leginkább a hiány, a nélkülözés jellemezte, ennek okait többek között a nagymérvű háborús pusztításokkal, és az ezt tovább súlyosbító túlméretezett jóvátételi követelésekkel lehet magyarázni. 1945-ben hónapokkal a harcok után sem javult az ellátás, és elsősorban Budapesten állandóvá vált a súlyos élelmiszerhiány. A hatóságok a háború alatt már alkalmazott kötött gazdaság bevezetésével próbálták normalizálni a viszonyokat. A hatalmon lévő pártok vezetői, bal- és jobboldalon egyaránt a korlátozó intézkedésekben látták a megoldást. Ennek jegyében az érintett minisztériumok valóságos rendeletezházi dömpingben próbálták felülről, mesterségesen befolyásolni a piaci viszonyokat. Az így megvalósított kötött gazdaság hátránya volt, hogy aprólékos, de gyakran cseppet sem ésszerű szabályozási rendszerével szinte gerjesztette a törvénytértek számát. A kényszerű helyzet szülte rendeletek ugyan is erősen sértették a kereskedők, kistermelők haszonszerzéshez fűződő érdekeit. Az alapvető cikkek hiánya, az égbeszökő árak a feketegazdaságnak kedveztek. A békeidőben legálisnak számító kereskedelmi fogások nagy része is a törvénytelenések közé került a kötött gazdaság rendeletei folytán. Ilyen körülmények között a hatóságoknak folyamatosan ellenőrzéseket kellett foganatosítani, és szankciókkal sújtani a tetten ért szabályszegőket.

A gazdasági rendőrség korai és korlátozott hatáskörű előfutáraként az 1945-ös év tavaszán már létezett a Vas Zoltán vezette Budapesti Közélelmezési Kormánybiztosság mellett egy Közéllátási Ellenőrzési Főcsoport, más néven közéllátási rendészet. A szervezetről kevés tudható, de fennmaradt vezetőjének, Fogass Józsefnek egy 1945. április elején írt javaslata, amellyel az MKP Központi Vezetőséghez folyamodott. Ebben kifejtette, hogy a gazdasági közállapotok alapos ismerőjeként és ezen a területen működő szakemberként szükségesnek tartja egy ún. gazdasági rendőrség megalakítását. Fogass szerint a felállítandó hatóság valamennyi gazdasági kérdéssel foglalkozó minisztérium főosztályát külön-külön képezhetné ugyanazzal a személyzettel. Szükségesnek tartotta a közvetlen rendőri hierarchiából kiemelni az új gazdasági szervet, amely felett a felügyeleti jogkört a minisztertanács, a fegyelmi jogkört pedig a belügyminiszter gyakorolhatná. A leendő gazdasági rendőrség feladatait az alábbiakban állapította meg:

1. „A háborús bűnösök által okozott gazdasági károk feltárása és felszámolása.
2. A közellátási érdekek ellen irányuló bűncselekményekkel szembeni fellépés (ami az addigi közellátási rendészet feladata volt).
3. A fiatal demokrata állam pénzügyi és gazdasági érdekei ellen irányuló bűncselekmények (gazdasági szabotázsok, a gazdasági javak nem célszerű felhasználása stb.) felderítése és leküzdése.
4. A magyar állam külföldön levő gazdasági érdekeltségeinek számbavétele és azoknak mozgósítása (ideértve természetesen a magyar állampolgároknak már az előző rendszer törvényeinek megszegésével is külföldre kizárólag és ott elhelyezett pénz- és értékcikk követeléseit is).³

Fogass kitért arra is, hogy természetesen a gazdasági rendőrség feladata lenne a jövőben esetlegesen felmerülő kötött gazdálkodással, deviza-gazdálkodással kapcsolatos rendeletek betartatása. Tervezete végén Fogass József felajánlotta szakértelmét és javasolta, hogy a közellátási rendészet gárdájából állítsák össze az új hatóság állományát. Fogalmazásában a kommunistákra jellemző szófordulatokkal sűrűn élő Fogass itt hangsúlyozta a nyomozók kiválasztásánál a párthűség fontosságát. Választ azonban nem kapott.

1945 augusztusában a közben állását veszített Fogass József újabb felterjesztést írt a pártvezetőség felé, amelyben ismét szorgalmazta a gazdasági rendőrség létrehozását, és ezen kívül további javaslatokkal is élt. Fogass ezúttal magas pártfogóra is szert tett Kossa István, a Szakszervezeti Tanács főtitkára személyében, aki egyenesen Rákosi Mátyásnak írt augusztus 8-án.⁴ Levelében támogatta egy gazdasági rendőrség felállítását, amely a Közellátásügyi Minisztérium mellett működött volna. Vezetőjének Fogass Józsefet ajánlotta és kérte a főtitkárt, hogy fogadja védencét, illetve próbáljon hatni az ez ügyben illetékes Farkas Mihályra. A fenti levélre a válasz augusztus 21-én érkezett Farkas Mihálytól, aki ekkor az MKP titkári posztja mellett a Belügyminisztérium politikai államtitkára is volt, így alá tartoztak a rendőrségi ügyek is.⁵ Farkas közölte Kossa Istvánnal, hogy a gazdasági rendőrség szervezés alatt áll, és részben már működik is. Továbbá értesítette, hogy az új hatóság csakis a Belügyminisztérium irányítása alatt fog tevékenykedni, mert „nem engedhető meg az, hogy a különböző minisz-

---

3 PIL.274.f.11/8.ő.c.

4 PIL.274.f.11/8.ő.c.

5 PIL.274.f.11/8.ő.c.

tériumoknak önálló rendőrségük legyen.” Fogass Józsefet pedig nem áll módjukban alkalmazni, mert „*Vas elvtárs*” elbocsátotta őt.⁶

A Farkas Mihály által említett szerveződő gazdasági rendőrség a politikai rendőrség körein belül jött létre. Fehér Lajos,⁷ a Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának (PRO) helyettes vezetője 1945. augusztus 14-én az *„ügyvitel során mind gyakrabban előforduló gazdasági természetű háborús és néppellenes bűncselekmények szakszerű lenyomozása végett*” egy feliratban indítványozta Erdei Ferenc belügyminiszternél az új szervezet létrehozását.⁸ A politikai rendőrség új részlege a javaslatban a Gazdaságpolitikai Alosztály nevet kapta. Fehér indítványa tartalmazta az alosztály feladatkörének megfogalmazását, a belső szervezetére vonatkozó elképzelést, felvázolta a szükséges külső informatori hálózatot, és mellékelte a mindezekhez szükséges költségvetés tervezetét. Javasolta továbbá, hogy a Budapesti Főkapitányság Bűnügyi Osztályán állítsanak fel egy ún. Gazdasági Ellenőrző Csoportot, amely szorosan együttműködne az új PRO alosztállyal, alá-, illetve fölérendeltségi viszony nélkül.

Fehér Lajos felterjesztésére 1945. szeptember 1-jén érkezett válasz a Belügyminisztériumból. Ez a leirat tudomásul vette és „ideiglenesen” hozzájárult személyi, szervezeti és feladatkör tekintetében az alosztály működéséhez, és kilátásba helyezte, hogy a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának küszöbön álló megszervezése alkalmával az alosztály tekintetében végleges intézkedések várhatóak.⁹

Mivel a PRO Gazdaságpolitikai Alosztálya az azt követő Gazdasági Rendészeti Osztály kiindulási alapjává vált, érdemes a Fehér Lajos-féle tervezetben szereplő feladatkört és szervezeti felépítést is áttekinteni (noha az utóbbi szinte azonnal megváltozott). Az iratban a Gazdaságpolitikai Alosztály feladatkörét az alábbiakban fogalmazták meg:

1. *„A mültra vonatkozóan*

- a) *A gazdasági vonatkozású háborús és néppellenes bűncselekmények felderítése.*

---

6 Ezzel kapcsolatban Kossa levelének hátoldalán is olvasható Rákosi kézírásos megjegyzése: „*Vas elvt. óva int Fogastól*”. PII. 274.f. 11/ 8. ó.c.

7 Fehér Lajos, a Kádár korszak 1968-as gazdasági reformjainak egyik kezdeményezője, 1945 januárjától 1946 szeptemberéig volt a PRO egyik helyettes vezetője. Innen saját kérésére került át a Szabad Föld c. újsághoz.

8 MOL XIX-B-1-r (1945) 3. dob. 119.

9 MOL XIX-B-1-r (1945) 3. d. 119.

- b) *A demokratikus újjáépítés biztonságára aggályos, a múltban fasiszta magatartást tanúsító személyek elleni alapos nyomozás és kellő nyomozati adat alapján közigazgatási eljárás lefolytatására vonatkozó javaslat meg-
létele.*
2. *A jelenre és jövőre vonatkozóan*
- a) *A gazdasági és hitelélet, a termelési rend – különös tekintettel az újjá-
építésre és a jövátételi szállításokra – politikai szempontból való ellenőrzé-
se, a fennálló és feltehetően még hatályba lépő jogszabályok alapján.*
- b) *Ezen jogszabályokba nem ütköző, de a gazdasági életben akár bűnös
szándékból, akár e nélkül is a termelés folytonosságát, az újjáépítés bizton-
ságát veszélyeztető (szabotázs)elemeknek a gazdasági életből közigazgatási
úton való eltávolítása.*
3. *Személyi és cégnyilvántartás vezetése: E nyilvántartásban feldolgozandók:
az alosztály teljes ügyiratanyaga, Baross Szövetség, Magyar–Német Kereskedel-
mi Kamara és hasonló szervezetek teljes anyaga, a gazdasági vállalatoknál, Ke-
reskedelemügyi, Iparügyi, Pénzügy-, Földművelésügyi Minisztériumban nem
igazoltak adatai.*
4. *Jelentősebb fasiszta eredetű gazdasági vagyontárgyak felkutatása: Olyan
német vagy fasiszta eredetű tőkék, vállalatok, vagyonok vagy vagyontárgyak
felkutatása, amelyek akár álcázva, illetve színleges elidegenítési szerződéssel to-
vábbra is arra illetéktelen kezekben vannak és nem az újjáépítés szolgálatában
állnak. Ezeknek az Elhagyott Javak Kormánybiztosságához való egyidejű beje-
lentése mellett szükség esetén az illetékes szakminiszternek az újjáépítés szolgá-
latába való állítás végelt leendő átadása.*
5. *Rendelet-tervezetek szerkesztése.*¹⁰

A gazdasági rendőrség 1945. augusztusi szerveződéséről csak a hónap legvégén kaptak szárnyra a hírek a sajtóban. A *Szabad Szó* című napilap 1945. augusztus 30-i számában Rónai Sándor¹¹ közellátásügyi miniszter sajtónyilatkozatáról tudósított. A harmadik oldalon közölt cikkben a mi-
niszter a közellátásról tartott beszámolójában megjegyezte, hogy „szükség
van gazdasági rendőrségre, mely csak a közellátás ügyeinek ellenőrzésével foglalko-
zik” – majd hozzáfűzte: „a gazdasági rendőrség már szervezés alatt áll.” Ugyan-
ezen a napon a *Szabad Nép* „Vas Zoltán segítségével” kezdetű cikkében is meg-

10 MOL XIX-B-1-r (1945) 3. d. 119.

11 Rónai Sándor 1945. július 21. és november 15. között töltötte be a közellátásügyi miniszter posztját.

említették Rónai Sándor nyilatkozatát, amely szerint a miniszter közölte, hogy: „Működésbe lép az árak ellenőrzésére a gazdasági rendőrség.”¹²

Legszívesebben azonban a *Kis Újság* informálta olvasóit a „Gazdasági rendőrség alakul” című tudósításában, ahol a cikk írója az egyszerű emberek számára is érthetővé téve az alábbiak szerint magyarázta a hírt:

„Új biztonsági szerv a közellátás érdekében. – A kormány elhatározta, hogy gazdasági rendőrségi szervezetet állít fel. Ez a gazdasági rendőrség most áll szervezés alatt, de rövidesen megkezdí működését. Elsősorban a gazdasági rendőrség feladata lesz ügyelni arra, hogy a kiadott rendeleteket pontosan hajtják-e végre, ellenőrizi a terménybeszolgáltatásokat, a malmok működését, igyekszik megakadályozni a csempészést. Budapesten a gazdasági rendőrség a fekete piacot fogja figyelni, a tőzsde körüli feketézőket és valutázókat, ugyanakkor pedig vigyáz majd az élelmiszer fronton is, nehogy valamilyen fontos rendeletet a közönség kárára kijátszanak. A gazdasági rendőrség feladata lesz továbbá a budapesti pékek ellenőrzése.”¹³

Augusztus 30-a előtt, noha a közellátás és az ezzel kapcsolatos visszásságok mindennapos témái voltak a lapoknak, a gazdasági rendőrségnek, mint szerveződő új hatóságnak nincs nyoma a sajtóban. A budapesti közállapotok, a gazdasági életben, a főváros lakosságának élelmiszerellátásában fennálló katasztrofális helyzet és az ezzel kapcsolatos rossz közhangulat azonban megkívánta a hatóságok részéről az ellenintézkedéseket, amelyeket jobb híján egyéb hatósági szervek tettek meg.

Augusztus második felétől egészen a gazdasági rendőrség működésének megindulásáig az ún. Áruellenőrzési Főosztály tartott sorozatos razzikiákat a főváros piacain és csarnokaiban, amiről a napilapok szorgalmasan beszámoltak. Az ellenőrzések kiterjedtek a vendéglőkre is, amelyek ellen főleg árurejtegetés, illetve rendeletekben tiltott ételek (pl. borjúhús stb.) felszolgálása miatt léptek fel. Egy esetben pedig a VI. kerületi rendőrséggel együttműködve sikerült leleplezniük egy cukor, szaharin és inzulin csempészéséből élő csoportot. Működésük és a nyomozásaiknál használt eljárásaik megegyeztek a későbbi gazdasági rendőrség módszereivel.¹⁴

Augusztus 22-én Haris Olivér detektív főnök vezetésével a rendőrség nagyszabású razzikiát tartott a Nádor utcai tőzsdénél, amely ellenőrzés célja a környéket ellepő valutázók begyűjtése volt. Alkalmassint ezek a szervek a még nem létező gazdasági rendőrség helyén tátongó űrt próbálták betölteni. A Haris Olivér-féle látványos akció után Farkas Mihály az alábbi, sze-

---

12 *Szabad Nép*, 1945. augusztus 30. 2.

13 *Kis Újság*, 1945. augusztus 30. 2.

14 Az Áruellenőrzési Főosztály akcióiról tudósítanak a *Szabad Nép* alábbi napokon megjelent számaiban: 1945. augusztus 23., 30., szeptember 1., 5., 6., 13.

mélyiségére olyannyira jellemző nyilatkozatot adta a Szabad Nép tudósítójának:

„Ez csak a kezdet. A rendőrség a legnagyobb eréllyel folytatni fogja Budapest megtisztítását a dologtalan ingyenélőktől, akik piszkos csere-berére fecseklék máshol jól használható energiájukat. Gondoskodunk arról, hogy sem a most elfogottak, sem az ezután horogra kerülők ne élhessenek tovább tétlenül. A rendőrség be fogja bizonyítani, hogy le tud számolni a nép ellenségeivel.”¹⁵ A fenyegető hangvételű kijelentés mögül a későbbi történések ismeretében már könnyen áttekinthető az alakuló gazdasági rendőrség, amelynek létevel Farkas Mihály nagyon is tisztában volt, de a nevét még korainak találta kimondani. Az elhangzott első nyilatkozatok után már ő sem fogta vissza magát, és szeptember 1-jén a BM politikai államtitkáraként újabb kemény kezű és rendteremtést ígérő szövegek mellett már néven nevezte „a gazdasági élet visszasszájgái ellen” bevetésre kerülő új csapatot: „Nem fogunk visszariadni a legszigorúbb intézkedésektől sem. Részletekről természetesen még most nem nyilatkozhatok, annyit mondhatok, hogy ilyen értelemben fog utasításokat kapni a rövidesen felállítandó gazdasági és határrendőrség (?) is...”¹⁶

Az MKP napilapjának 1945. szeptember 15-i számában értesítették a lakosságot arról, hogy aznap hivatalosan is megkezdte a működését a gazdasági rendőrség. A harsányra sikeredett cikkben az újság egy kicsit saját érdemének is beállítva üdvözölte az új bűnüldöző szervet és újabb információkat adott közzé róla:

„a Szabad Nép régóta sürgette gazdasági rendőrség felállítását, hogy a fekete-piac üzveit ellen intézményesen és szervezeten folytathassák a harcot. A budapesti főkapitányság keretében most végre felállították a gazdasági rendőrséget. Vezetője dr. Villányi András, a kereskedelmi és piaci problémák kitűnő ismerője lesz. A gazdasági rendőrség 250 különlegesen kiképzett főből áll. Feladata lesz elsősorban a valutapiac ellenőrzése. Nem győzzük eléggé hangsúlyozni ez utóbbi feladat fontosságát. Köztudomású ugyanis, hogy a kormány legjobb szándékától vezérelt rendeleteit legtöbbször nem, vagy hiányosan hajtották végre. A baj azonban nem csak a közigazgatási apparátus reakciós részének csendes szabályozásában mutatkozott, hanem abban is, hogy érdekeltek – érezve az ellenőrzés lazaságát – túltették magukat a rendeleteken. A gazdasági rendőrség szerveztségétől, hozzáértésétől függ,

---

15 *Szabad Nép*, 1945. augusztus 23. 5.

16 „Általános offenzíva a feketézők, munkakerülők és csempészek ellen – Gazdasági rendőrséget állítanak fel” kezdetű tudósítás. *Szabad Nép*, 1945. szeptember 1. 3.

hogy milyen mértékben tudjuk megfékezni az üzérkedést, a fekete piac rablólovagjait, a valutázókat és a csempészeket.”¹⁷

A gazdasági rendőrség tehát az augusztusban ideiglenesen indult politikai rendőrségen belüli szerveződésből kifejlődve szeptemberre már külön osztályt kapott az éppen átszerveződő Budapesti Főkapitányságon belül. A megalakulásról sajtóhíreken kívül, az esemény gazdasági életre kiható fontossága ellenére, hivatalos formában nem jelent meg közlemény. Valószínűleg a háború utáni rendkívüli helyzet adta körülményekkel magyarázható ez a hiány. A rendőrség hivatalos kiadványa, a *Rendőrségi Közlöny* – amely többek között az államrendőrség szervezetét, szolgálatát érintő rendeleteket, a személyi ügyekkel kapcsolatos kinevezéseket, előléptetéseket volt hivatott közölni –, csak 1945. szeptember 1-jétől jelent meg és állandó papírhiánnyal küzdött.¹⁸ A Belügyminisztérium új hivatali apparátusánál viszont a tapasztalatlanság, szervezetlenség vagy egyéb okok fennállása miatt eshetett meg az a mulasztás, hogy elmaradt a közzététel. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága szervezetéről kiadott rendelet is csak általánosságokat tartalmazott. A szöveg nem említette külön az osztályokat, így a Gazdasági Rendészeti Osztály sem szerepelt benne.¹⁹

Az, hogy a Politikai Rendészeti Osztály a belügyminiszter által 1945. szeptember 1-jén ideiglenesen jóváhagyott Gazdaságpolitikai Alosztályából milyen döntések során lett szeptember 15-ére külön osztály a BRFK-n belül, további kutatást kíván. A döntés azonban szeptember 8-ig megszületett, mert aznap a budapesti rendőrség kommunista pártaktívájának gyűlésén Ratulovszky János főkapitány-helyettes már kész tényként beszélt az új osztály létrejöttéről. A jegyzőkönyv mindezt az alábbiak szerint rögzítette:

„(R. elvtárs) a gazdasági rendészeti osztály felállításáról referál. Csak kiválóan megbízható elvtársak delegálандók erre az osztályra, amely kb. 200-240 főből fog állni – kerületenként 2-3 megbízható nyomozó elvtársat delegálnak. Továbbá újabb felvételek lesznek. Az őrszemélyzet kevetéből nem delegálunk, mert azokra szükség van a mai beosztásukban.”²⁰

---

17 „A gazdasági rendőrség megkezdte működését” kezdetű cikk. *Szabad Nép*, 1945. szeptember 15. 2.

18 *Rendőrségi Közlöny* néven az államrendőrség hivatalos értesítője 1945–1950 között jelent meg, minden hónap elsején és 15-én.

19 A 8490/1956. ME sz. rendelet (*Magyar Közlöny*, 1945. november 25. 135. sz.)

20 PIL 274.f. 11/4. ő.e.

A gazdasági rendőrség kezdeti felépítése és működése

A gazdasági rendőrség szervezetéről nagyon kevés adat áll rendelkezésre. Az előzménynek tekinthető, a politikai rendőrségen belül néhány napig fennálló Gazdaságpolitikai Alosztály belső szervezete és állománya a következőképpen épült fel a már megemlített Fehér Lajosféle tervzetben:

- osztályvezető (mellérendelve egy gépíró és egy altiszt),
- főcsoportvezető (mellette egy gépíró, egy altiszt és egy alosztály iratkezelő),
- az 1. és 2. csoport. Ezek csoportonként egy csoportvezetőből, ezek helyetteséből, két-két hites könyvvizsgálóból, hat-hat szaknyomozóból és két-két gépíróból álltak.²¹

A GRO első szervezeti felépítéséről egy 1945. szeptember 24-i keltezésű felterjesztés melléklete őrzött meg információkat.²² A kimutatás, amelyet Sólyom László BRFK-főkapitány nevében a belügyminiszternek címeztek, a frissen megindult gazdasági rendőrség állománynévsorát tartalmazta alosztályok szerint, ranggal és beosztással együtt. E szerint a kezdeti állomány teljes létszáma gépírókkal, altisztekkel stb. együtt 75 fő volt. Ez már több mint duplája volt az augusztusi Gazdaságpolitikai Alosztály tervezett létszámának, de még jócskán alulmaradt a sajtóban és Rátulovszky főkapitány-helyettes által emlegetett 200-240 emberhez képest. A Gazdaságpolitikai Alosztály összeállításánál felmerült 24, név szerint ismert személyből 15 fő a GRO állományba is átkerült.

A felterjesztés részletezte a gazdasági rendőrség szervezeti felépítését, amely a Villányi András osztályvezető, a helyettese, titkára, gépírója, tolmácsa és szolgálatvezetője alkotta törzsön, és a segédhivatalon kívül még hat alosztályból állt. Az alosztályok mellett feltüntették a hatáskörüket is:

- I. alosztály – valuta és hitel
- II. alosztály – tüzelő és élelmiszer
- III. alosztály – ipari nyersanyagok
- IV. alosztály – ipari cikkek és ruha

---

²¹ Szintén a MOL XIX-B-1-r (1945) 3. dob. 119-es jelzet alatt található két névsor, amelyeket dr. Szabenyi Endre miniszteri tanácsosnak küldtek meg belső használatra. A listák a Gazdaságpolitikai Alosztály tervezett állományát sorolják fel. Nevük mellett szerepel születési dátumuk, vallásuk, előző foglalkozásuk, iskolai végzettségük, pártállásuk és rendőrségi státuszuk.

²² MOL XIX-B-1-r (1945) 5.dob. 208.

- V. osztály – közlekedési és üzemanyagok
- VI. osztály – gyógyszer és megfigyelés

A lista alapján megállapítható, hogy az osztályok élén az államrendőrség egészének hierarchikus szervezetéhez hasonlóan egy-egy osztályvezető állt, a rendőrség fogalmazói karából. Helyettesük a főcsoportvezető címet viselte. Az osztályok beosztottjainak javát a rendőrségnél használt elnevezéssel II/B. állománycsoportba sorolt nyomozók alkották.²³ A gazdasági rendőrség szerződéses alkalmazottként igénybe vett még gazdasági szakértőket és hites könyvvizsgálókat is.

Ez az első, hat osztályos rendszer alig negyedévig állt fenn. 1945 decemberében a nem megfelelő hatékonyság miatt az osztályok számát négyre csökkentve, és az állomány egy részét is leváltva, Villányi András átszervezte a gazdasági rendőrséget. Az eseményről egy másik fennmaradt állománylista tanúskodik, amely osztályonként csoportosítva 163 személyt sorol fel a GRO alkalmazottjaként.²⁴

A most felsoroltakon kívül a gazdasági rendőrség szervezeti felépítéséről jelenleg nem állnak rendelkezésre bővebb információk, mivel sajnálatos módon mindeddig nem kerültek elő további állománylisták vagy egyéb ezzel kapcsolatos dokumentumok. Az 1945. decemberi állománylistáról még a négy osztály elnevezése is hiányzik, ezért csak kettő feladatát lehet behatárolni más források alapján. Ezek szerint a gazdasági rendőrség II. osztálya az ipari üzemekben elkövetett gazdasági bűncselekmények, szabotázsok felderítésére és kinyomozására specializálódott.²⁵ A III. osztály valutaügyekkel foglalkozott, és nyomozása eredményeként ítéltek el Ordass Lajos evangélikus püspököt 2 év fegyházra 1948 szeptemberében.²⁶

---

23 Az államrendőrség alkalmazottait nyolc állománycsoportba sorolták: I. áll. csop. – a fogalmazói kar (magasabb rangú tisztek); II/A. áll. csop. – rendőri őrség (egyenruhás rendőrök); II/B. áll. csop. – nyomozók; III. áll. csop. – egészségügyi szolgálatot ellátók; IV. áll. csop. – műszaki szolg. ell.; V. áll. csop. – számvevőségi szolg. ell.; VI. áll. csop. – irodai szolg. ell.; VII. áll. csop. – hivatali altiszti szolgálatot ellátók. 140.081/1945. IV.1. B.M. sz. rendelet (*Rendőrségi Közlöny*, 1945. szeptember 1.). A GRO beosztottai csak az I., II/B., VI. és VII. állománycsoportból kerültek ki.

24 MOL XIX-B-1-r (1945) 15. dob. 763.

25 Radványi Dezső áv. főhadnagy, az ÁVO VII. osztályának vezetője készített jelentést a gazdasági rendőrség II. osztályának tevékenységéről. P.II. 274.f. 11/10 ó.c.

26 ORDASS, 1998. 439.

A gazdasági rendőrség vezetője

Amint a sajtóból és az állománynévsorokból is kiderül, mind a PRO Gazdaságpolitikai Alosztálya, mind a Gazdasági Rendészeti Osztály vezetésével a kezdetektől dr. Villányi Andrást, egy harminckét éves, ambiciózus rendőrtisztet bíztak meg a politikai rendőrség gárdájából. Ezzel a gazdasági rendőrség története és vezetőjének, Villányi Andrásnak életpályája a továbbiakban szétválaszthatatlanul összekovácsolódott. Mint a politikai rendőrség és Péter Gábor esetében, itt is nehéz, sőt inkább lehetetlen a szervezet történetét taglalni irányítója említése nélkül, illetve fordítva, Villányi életpályáját tárgyalni, anélkül hogy részletesen ne foglalkoznánk a GRO jelentőségével. Így elengedhetetlen, hogy a gazdasági rendőrség megszervezőjének előéletéről ne essen szó.

Dr. Villányi (Wilhelm) András²⁷ 1913-ban született Budapesten. Polgári családban nőtt fel, apja Villányi Ármin Benedek orvos, édesanyja Milch Anna. Egy fiatalabb testvére volt: Ernő, aki 1917-ben született. Az ifjú Villányi András háborút megelőző életpályája meglehetősen egyenesnek tűnik. Jogi egyetemre járt és 21 évesen, 1934-ben szerezte meg a jogi doktorátust. Ezek után 1934-től egészen 1942-ig, 8 éven keresztül egy Bodrogi nevű ügyvéd irodájában dolgozott. Bár felekezete szerint katolikus volt, zsidó származása miatt 1942-től munkaszolgálatra kellett bevonulnia Sárospatakra. Innen kezdve a háború kénye-kedvének kiszolgáltatva osztott a „*muszosok*” jól ismert sorsában. 1944 novemberében, a szovjet hadsereg közeledtével a kaotikus állapotokat kihasználva Miskolc közelében egy Onga nevű községnél Villányinak többedmagával sikerült megszöknie.

Későbbi pályafutása szempontjából jelentős, hogy munkaszolgálat alatt is összekerült korábbi egyetemi barátjával és jogásztársával, dr. Tímár Istvánnal, aki később az államvédelemnél fontos pozíciókat töltött be. 1944 decemberében együtt kerültek a már szovjet fennhatóság alá került Debrecenbe, ahol jelentkeztek a frissen megalakult államrendőrséghez. Képességei, jó kapcsolatai és az akkori ideiglenes állapotok káderhiánya miatt Villányi rögtön viszonylag magas beosztásba került, rendőrfogalma-

---

²⁷ Villányi eredetileg a Wilhelm Andor nevet viselte. Keresztnevéhez tovább ragaszkodva 1945 januári rendőrigazolványában dr. Villányi Andor néven szerepel. TH V-142 720/1. A GRO megalakulásánál már mindenhol az András nevet viseli, kivéve rendőrezredessé való kinevezésekor, 1945. november 15-én a Rendőrségi Közlönyben, ahol újra, valószínűleg tévedésből Andor keresztnévvel szerepel. *Rendőrségi Közlöny*, 1945. november 15. 209.

zói²⁸ rangot kapott. Rövid idő elteltével, 1945 januárjában már alosztályvezetői megbízást nyert el az Erdei Ferenc belügyminiszter által politikai rendőrség létrehozásával megbízott Tömpe András szervezetében. Villányi András is tagja volt az 1945. január 26-a körül Debrecenből Pestre érkező Tömpe-féle csoportnak, amely a már röviden említett okokból konfrontálódott a helyi Politikai Rendészeti Osztályával, és annak vezetőjével, Péter Gáborral, aki be sem engedte az első nap őket az Andrassy út 60. alatti, frissen kiválasztott székházba. Villányi hamarosan átkerült Péter Gábor csapatába, aki elégedett volt a jogászból lett fiatal politikai nyomozótisztal, és őt ajánlotta a gazdasági bűnözés ellen felállítandó szervezet élére. Villányi alkalmasnak bizonyult a feladatra, és rövid időn belül létrehozott egy nagy hatékonysággal működő rendészeti szervet, amely szinte megalakulásától a legnagyobb közfigyelemnek örvendett.

A gazdasági rendőrség működéséről

A gazdasági rendőrség 1945. szeptember 15-én, egy szombati napon kezdte meg működését, amiről a másnapi Szabad Népből lehetett részleteket olvasni a „Több mázsa, feketézóktól elkobzott élelmiszert juttattak a dolgozóknak” című tudósításban:

„A gazdasági rendőrség Wurm utca 3. szám alatt szombaton reggel megkezdte működését. Reggel 7 órakor 150 válogatott nyomozó gyűlt össze a gazdasági rendőrség vezetőjének, dr. Villányi Andrásnak szobájában rövid megbeszélésre.”²⁹ A tanácskozás után 50-en azonnal ellenőrző körútra indultak a feketézők és árurejtegetők ismert központjai felé.

Az első fogás: – Negyed 8-kor megszólal a telefon és jelentik, hogy a Koppány-utca 3. szám alá teherautón hagyma és burgonyaszállítmány érkezett. Azonnal elindul három rendőrtiszt, dr. Rigó rendőrfőhadnagy, Lugosi nyomozó százados és

---

28 A volt magyar királyi rendőrségnél használt rendőrfogalmazói rang az új államrendőrségnél 1945. szeptember 1-jén bevezetett elnevezések szerint rendőr századosnak felelt meg. Lásd az új elnevezésekről hozott rendeletet. *Rendőrségi Közlöny*, 1945. szeptember 1.

29 A napilapok tudósításainak, mint forrásnak az újságírók fantáziája a legnagyobb értékrontója. A hír alapja szinte mindig igaz, de főleg a számokkal csínján kell bánni. A kiszálló detektívek, a felhasznált gépkocsik és a letartóztatott személyek száma többnyire nem egyezik a különböző újságokban. A 150 nyomozó elég hiteltelennek tűnik, mert ekkor a GRO teljes létszáma csak 75 fő volt, és mekkora szobája lehetett Villányinak, hogy ennyi ember elfért benne? Mindezek ellenére nélkülözhetetlen forrásnak tartom az újságokat.

Bódi nyomozó alezredes. Félóra múlva már jelentik, hogy a szállítmányt Tót Imre makói hagymakereskedő hozta fel szállítási engedély nélkül. 70 mázsa hagymát és 2 mázsa burgonyát akart elfekteténi...

– **Az árut tessék lefoglalni és hatósági áron széjosztani a csepeli gyár dolgozói között! – hangzik az utasítás.**”

A Szabad Nép tudósítója ilyen hangnemben folytatta a nap eredményeinek felsorolását, és az idézetten kívül még öt ellenőrzésről tudósított, amelyek szintén árufoglalással végződtek. A kor szokása szerint a cikkben megírták a rajtavesztettek nevét, és pontosan felsorolták az áruk mennyiségét. A beszámoló a főkapitányság illetékesének összefoglalójával zárult, aki értékelte a nap eredményeit:

„– Már az első órák eredményei is megfelelőek – mondja Ratulovszky főkapitány-helyettes. – A gazdasági rendőrség hatásosan és gyorsan tud közbelépni, annak ellenére, hogy szervezése még nem is fejeződött be. **A gazdasági rendőrség is ugyanúgy, mint a demokratikus rendőrség, a dolgozó népért van.** Ne féljen tehát a gazdasági rendőrségtől se a legális kereskedelem, se az ipar, mert nem ellenük, hanem értük dolgozik. A társadalomnak csak kis rétege spekulál a dolgozók bőrére és mi csak ezek ellen, az engedély nélkül garázdálkodó üzérek ellen lépünk fel. A spekulánsoktól elkobzott közszükségleti cikkeket a rohammunkások és a közönség kapja.”³⁰

Mint a szervezet első napjáról szóló beszámolóból is kiderült, a gazdasági rendőrség leglátványosabb tevékenységét a razziák alkották. A GRO nyomozóinak feladata volt a közlelmezéssel, közellátással kapcsolatos visszaélések, mint az árdrágítás, áruvisszatartás, közvetítő kereskedelem stb. esetén a szabálysértőkkel szembeni fellépés. Ellenőrizték, hogy a kereskedők bejelentették-e árukészletüket, illetve tudják-e azok eredetét igazolni. Az 1945 októberét követően életbe lépett valuta- és aranyforgalom korlátozó rendelkezés miatt gyakorlatilag legálisan nem lehetett a lakosság birtokában külföldi fizetőeszköz, illetve törtarany vagy aranyérme. A gazdasági rendőrség emberei a szórakozóhelyeken tartott razziák során motozták a vendégeket, valutaüzérekre vadászva. Szintén a szervezet feladatait szaporította a hatalmas mértékű csempészet visszaszorítása is. 1946 augusztusától a forint értékállóságát veszélyeztető cselekmények elleni eljárások is a GRO-hoz tartoztak.

A különféle rendeletek megszegői ellen a gazdasági rendőrség széles hatáskörben léphetett fel. A detektíveknek joguk volt árut lefoglalni, üzleteket, kávéházakat, éttermeket bezárni, személyeket letartóztatni. A Gazdasági Rendészeti Osztályról a bűntettek vagy vétségek nyomozati anyagát

---

30 Szabad Nép, 1945. szeptember 16. 3. (a kurzíválásnál az újságot követtem).

az ún. Valutaügyészre³¹ küldték át, ahol vádat emeltek. Az Uzsorabíróság³² hozta meg az ítéleteket, amely gyakran internálás volt. Az akkori közállapotoktól és a gazdasági rendőrség lendületes kezdéséről tanúskodik, hogy a nyomozók az első tíz nap után már 180 árdrágítási ügyet zártak le és küldtek át vádemelésre a Valutaügyészhez.

A gazdasági rendőrség további története

Jelen tanulmány csak a Gazdasági Rendészeti Osztály létrejöttének körülményeit tárgyalja, mégis egy teljesebb kép kialakításához szükséges a szervezet további történetét, vezetője sorsára is kitérve röviden összefoglalni.

A gazdasági rendőrség befolyása fennállásának három éve és három hónapja alatt fokozatosan nőtt. Különösen Rajk László belügyminiszterrel való kinevezése után, 1946 márciusától kapott a szervezet nagy támogatást. Villányi András igen jó kapcsolatot alakított ki új főnökével, egyik bizalmas emberének számított. A gazdasági rendőrség egyre nagyobb térnyerésének jele volt, hogy Villányi – Péter Gábor kimondott ellenkezése dacára – az ÁVO ipari, üzemi elhárítással foglalkozó VII. alosztálya felett is felügyeleti jogot nyert, illetve egyik saját alosztályát egy időre beköltöztette a politikai rendőrség Andrassy úti központjába. Szintén Villányi András korabeli befolyását jelezte, hogy tagja lett az 1948. márciusában létrehozott Államvédelmi Bizottságnak³³ is.

A gazdasági rendőrség és az ÁVO szervezete között igen rossz viszony alakult ki, embereik folyamatosan rivalizáltak, sőt nem egyszer akadályozták a másik szerv munkáját. Villányi András és Péter Gábor között az évek folyamán kimondottan ellenségessé vált a viszony, személyes ambícióik ütközése és eltérő habitusuk miatt.

Rajk László 1948. augusztusi leváltása után ez a rossz viszony jelentősen hozzájárulhatott Villányi gyors eltávolításához. 1948. december 15-én megfosztották szervezeti bázisától és megszüntették a gazdasági rendőrsé-

---

31 A Budapesti Államügyészség Fizetési Eszközökkel Elkövetett Bűncselekmények Osztálya.

32 1945 őszétől létrehozott bírói szerv, amely kizárólag árdrágítással kapcsolatos és valutáris bűncselekményekben hozott ítéletet.

33 1948. március 4-én létrehozott Államvédelmi Bizottságnak megalakulásakor Rákosi Máttyás, Farkas Mihály, Rajk László (BM), Péter Gábor (ÁVO), Földi Lajos (Katpol), és Villányi András volt a tagja.

get. A belügyminisztériumi rendelet az alábbiakkal végződött: „Az ország gazdasági életének stabilizálódása és megszilárdulása ma már indokolatlanná teszi ennek az önálló szervezetnek a fenntartását.”³⁴ A gazdasági rendőrség részlegeit beolvasztották a Budapesti Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Osztályába, illetve a frissen létrehozott BM ÁVH-ba. Villányi András osztályvezetői beosztást kapott a Pénzügyminisztériumban. Új beosztását megszokni azonban nem sok ideje maradt. A Rajk-per során Dr. Szabenyi Endre nyilvános tanúvallomása során elhangzott Villányi András neve is, akit még aznap, 1949. szeptember 20-án letartóztattak. Hosszas vizsgálati fogság után a következő év tavaszán a „Szabenyi Endre és társai per” másodrendű vádlottjaként került a bíróság elé. A demokratikus államrend és a köztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés, valamint külföldön elhelyezett valuta bejelentésének elmulasztása volt a vád ellene. A néhány napos per végén, saját beismerő vallomása alapján dr. Villányi András a Budapesti Büntetőtörvényszék 1950. március 17-én első fokon kötél általi halálbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1950. május 20-án az ítéletet másodfokon is jóváhagyta.³⁵

Az ítéletet 1950. május 26-án végrehajtották.³⁶

***

A gazdasági rendőrség történetének vizsgálata még a kezdeténél tart. A szervezet napjainkig tartó „elfelejtése” méltatlan ahhoz a jelentős szerephez, amelyet hazánkban a második világháborút követő években betöltött. Jelen tanulmány a témával foglalkozó kutatómunka első lépése, amely ezt a hiányt próbálja betölteni. A levéltárakban való bűvárkodás során bebizonyosodott, hogy szétszórtan, de elegendő mennyiségben találhatóak a gazdasági rendőrséget érintő iratok. A korabeli napilapok szintén bőséges anyagot nyújtanak a szervezet működésével kapcsolatban. Az eddig elvégzett munka során új kutatási irányok merültek fel, melyek mentén tovább lehetne vinni a vizsgálatot. Jelenleg folyamatban van a gazdasági rendőrség tevékenységének az összegzése. Szintén vizsgálat tárgya az osztálynak és vezetőjének a politikai rendőrséggel és Péter Gáborral fennálló konfliktus.

---

34 *Rendőrségi Közlöny*, 1948. december 15. 948.

35 TH V-142 720/1.

36 A Sztálin halála utáni enyhülés idején felülvizsgálták az ügyet, és a Legfelsőbb Bíróság 1955. október 13-án dr. Villányi András az ellene emelt vádak alól bűncselekmény hiányában felmentette. TH V-142 753.

tusa. Hátráltatója a további kutatásoknak a források töredékessége és rendszertelensége, például hiányoznak a GRO szervezeti felépítésével kapcsolatos források, amelyek alapján rekonstruálni lehetne az alosztályok konkrét tevékenységi körét. Minden nehézség ellenére azonban a gazdasági rendőrség történetének további feldolgozása ígéretes lehetőségeket rejt magában.

A felhasznált irodalom és a rövidítések jegyzéke

Rövidítések

ÁVH	Államvédelmi Hatóság
ÁVO	Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya
BFL	Budapest Főváros Levéltára
GRO	Budapesti Főkapitányság Gazdasági Rendészeti Osztálya
Katpol	Katona Politikai Osztály
MKP	Magyar Kommunista párt
MOL	Magyar Országos Levéltár
PIL	Politikatörténeti Intézet Levéltára
PRO	Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya
TH	Történeti Hivatal

Levéltári források

PIL 274. fond:	Az MKP iratai
MOL XIX-B-1-r :	A Belügyminisztérium Elnöki Főosztályának iratai
TH V-142 720/1.:	Dr. Villányi András perújításának nyomozati anyaga
TH V-142 753.:	Dr. Villányi András perújításának anyaga

Napilapok és hivatalos közlönyök

Kis Újság, 1945. évf.
Magyar Közlöny, 1945. évf.
Rendőrségi Közlöny, 1945. és 1948. évf.
Szabad Nép, 1945. évf.

Szakirodalom

ORDASS	
1998	ORDASS Lajos: <i>Válogatott írások (folytatás)</i> . Budapest. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya. 1998.

OKVÁTH

2000 OKVÁTH Imre: „Sziget egy reakciós tenger közepén” – Adalékok a Katpol történetéhez, 1945-1949. In.: *Államvédelem a Rákosi-korszakban*. Szerk.: GYARMATI György. Budapest. Történeti Hivatal. 2000. 57–96.

PALASIK

2000 PALASIK Mária: A politikai rendőrség háború utáni megszervezése. In.: *Államvédelem a Rákosi-korszakban*. Szerk.: GYARMATI György. Budapest. Történeti Hivatal. 2000. 33–55.